

Početna stranica » Kategorija » Sustav za zaštitu ili za zlostavljanje djece? (3)

| Sustav za zaštitu ili za zlostavljanje djece? (3)

JELENA JINDRA 23. SRPNJA 2021.

IZDOJENO, LJUDSKA PRAVA

Kako to da imamo sve više nesretne djece, a država i društvo su potpuno i neupitno povjerenje u području njihove zaštite dali stručnjacima iz sustava? Što su ti stručnjaci za zaštitu djece napravili? Gdje su rezultati njihova rada i njihova odgovornost? Zašto hrvatski stručnjaci, pod krinkom zaštite djece i dječjih prava, prešućuju relevantne činjenice o doktrini "otuđenje od roditelja" koju primjenjuju?

Richard Gardner

"Sindrom otuđenja od roditelja" (PAS) osmislio je 1985. američki psihijatar **Richard Gardner**, definirajući ga kao "svjesna ili nesvjesna ponašanja jednog roditelja, najčešće majki, koja nepovoljno utječu na vezu djeteta i drugog roditelja: konačni rezultat je otuđenje djeteta od drugog roditelja".

Dr. Richard Gardner

Gardner je svoje teorije o svojem sindromu objavljivao u desecima knjiga isključivo u svojoj nakladi. Kao sudski vještak stekao je popularnost sudjelujući u brojnim parnicama za

skrbništvo nad djecom, na strani očeva. U dokumentarnoj seriji HBO- a o "slučaju" **Mie Farrow i Woodyja Allena** spominju se i "otuđenje od roditelja" i Richard Gardner, koji je 1992. na njujorškom sudu vještačio u prilog Woodyja Allena i njegova zahtjeva da dobije skrbništvo nad djecom. Naime, glavna je Gardnerova teza oko "otuđenja" da su optužbe za seksualno zlostavljanje djece, koje iznose djeca ili jedan roditelj, lažne. Gardnerovo "otuđenje" je kao alat, prije svega očeva, u sudskim parnicama za skrbništvo nad djecom vrlo brzo u SAD-u steklo veliku popularnost u odvjetničkim krugovima, te su ga konzervativni *grassroots* lobisti na razne načine nastojali uvesti u praksu brojnih zemalja diljem svijeta.

No, "otuđenje" je od samog uvođenja u praksu bilo kontroverzno, a nakon Gardnerova samoubojstva 2003. godine državne institucije za zaštitu djece javno odbacuju upotrebu tog koncepta kao znanstveno nedokazanog.

Američke savezne države koje su temeljem Gardnerovih vještačenja donosile sudske odluke o skrbništvu nad djecom u 80-im i 90-im godinama prošlog stoljeća, danas su izložene tužbama odraslih ljudi koje je Gardner proglasio "otuđenom djecom". Na temelju njegovih vještačenja sudovi su dodjeljivali djecu i očevima seksualnim zlostavljačima. Gardner je, nakon smrti, izložen i optužbama da je u svojim knjigama zagovarao pedofiliju i seksualno zlostavljanje djece.

Manipulativna moć "otuđenja"

Ono što nam hrvatski stručnjaci prešućuju jest da je koncept "otuđenja od roditelja" u cijelom svijetu prepoznat, a o tome su objavljena i znanstvena istraživanja, kao moćni manipulativni alat kojim se u borbi za skrb nad djecom koriste očevi nasilnici da bi preko djece i sustava nastavili zlostavljati - majke.

Manipulativni potencijal "otuđenja", pa čak i u slučajevima kad je otac evidentirani zlostavljač, odnosno obiteljski nasilnik, dokazala je i studija londonskog Sveučilišta *Brunel* provedena na 40 različitih obiteljskih slučajeva iz Engleske i Walesa od 2000. do 2019. godine. Njezine rezultate objavio je lani britanski dnevnik *The Independent* pod naslovom "Istraživanje pokazuje da obiteljski zlostavljači dobivaju susrete s djecom optužujući majke za otuđenje". Voditeljica istraživanja dr. **Adrienne Barnett** ustvrdila je: "Igranje na kartu otuđenja od roditelja pokazuje se moćnijim od bilo koje druge metode ušutkavanja majki i djece koja se opiru kontaktima s nasilnim očevima. Otuđenje od roditelja nije jednakopravno obiteljskom nasilju, nego je sredstvo za prikrivanje obiteljskog nasilja i mora biti prepoznato kao takvo".

*"Otuđenje od roditelja nije
jednakopravno obiteljskom*

“Nasilju, nego je sredstvo za prikrivanje obiteljskog nasilja i mora biti prepoznato kao takvo.”

Stručnjakinja za obiteljsko pravo **Joan S. Meier** i njezin tim istraživača s *George Washington University Law School*, Washington D.C. objavili su rezultate empirijskog istraživanja o odnosu optužbi za zlostavljanje i optužbi za “otuđenje od roditelja” u američkoj sudskoj praksi. Analizirali su desetke tisuća presuda tisuća obiteljskih sudova u svim savezima američkim državama od 2005. do 2014, te presude sudova o skrbništvu nad djecom s obzirom na te dvije optužbe. “Nalazi potvrđuju da majčine optužbe za nasilje, posebno za fizičko i seksualno zlostavljanje, povećavaju rizik da će izgubiti skrbništvo, a da očeve optužbe za ‘otuđenje’ gotovo udvostručuju rizik. Utjecaj ‘otuđenja od roditelja’ rodno je specifičan: očevi koji optužuju majke da su zlostavljačice, a majke njih da ih ‘otuđuju’ od djece nemaju isti učinak. U slučajevima ‘otuđenja’ bez optužbi za nasilje podaci sugeriraju da ‘otuđenje od roditelja’ ima rodno neutralni učinak, što pokazuje da bi praktičari ‘otuđenja od roditelja’ i stručnjaci za obiteljsko nasilje mogli pronaći zajednički jezik”, zaključak je istraživanja.

Međutim, u Hrvatskoj praktičari “otuđenja” koji imaju status i moć ne komuniciraju sa stručnjacima za obiteljsko nasilje. Zašto, primjerice, Poliklinika nikada nije organizirala okrugli stol ili javnu raspravu o uvođenju “otuđenja od roditelja” u sustav za zaštitu djece i obitelji na koju bi bili pozvani svi relevantni stručnjaci? Zašto se u Hrvatskoj primjenjuje “otuđenje od roditelja” koje Svjetska zdravstvena organizacija ne priznaje kao zdravstveni problem?

Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) protiv “otuđenja”

Naime, 2019. godine više od 1000 istaknutih stručnjak(inj)a, organizacija i institucija iz cijelog svijeta – od Albanije i Hrvatske preko Japana do Švicarske – piše Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (WHO) izražavajući zabrinutost mogućnošću da se “otuđenje od roditelja” službeno kvalificira kao zdravstveni problem u odnosu roditelj – dijete. Među brojnim argumentima, dokazuju da je “otuđenje” u suprotnosti sa znanstvenim istraživanjima, te da “terapija” nerijetko djeci nanosi dodatnu štetu. Podsjetimo, “otuđenje od roditelja” nije uvršteno u važeći MKB-10 koji obvezuje javnozdravstvene radnike, kao ni u nacrt budućeg izdanja Međunarodne klasifikacije bolesti (MKB-11).

Nijedan stručnjak ni laik, rušeći koncept “otuđenja”, ne osporava da postoje situacije u kojima jedan roditelj, nakon razvoda, manipulira djetetom da bi mu uskratio odnos i viđanja s drugim roditeljem.

Međutim, doktrina “otuđenja od roditelja” je za praktičare psihologe, odvjetnike, sudske vještake moguće sredstvo manipulacije. Empirijski je dokazano da i tzv. stručnjaci i nasilnici zloupotrebljavaju “otuđenje”.

Slovačka protiv primjene “otuđenja”

Dok su **Woodalovi** 2016., preko svemoćne stručnjakinje na području zaštite djece **Gordane Buljan Flander**, prodrli s “otuđenjem” u Hrvatsku i njezin krhki sustav za zaštitu djece, u Slovačkoj su se ključne institucije iz sustava za zaštitu djece javno suprotstavile njegovoj primjeni. U Deklaraciji o tzv. sindromu otuđenja od roditelja izražavaju zabrinutost zbog ulaska “otuđenja” u slovačko zdravstvo i pravosuđe. “Otuđenje od roditelja nije službeno priznat psihopatološki sindrom niti se pojavljuje u medicinsko-psihijatrijskoj sindromologiji, nije poznat kao bolest niti kao dijagnoza u službenoj međunarodnoj klasifikaciji sustava bolesti”, piše u slovačkoj Deklaraciji, koju potpisuju pravobraniteljica za djecu, pučki pravobranitelj, Slovačka udruga psihologa, Slovačko udruženje psihoterapeuta, Udruga obiteljskih sudaca, Istraživački institut za dječju psihologiju i psihologiju, Institut za istraživanje rada i obitelji, Koalicija za djecu Slovačke.

Europska asocijacija za psihoterapiju protiv “otuđenja”

Europska asocijacija za psihoterapiju (EAP), vodeća udruga europskih psihoterapeuta, a ne udruga dogovorena u hotelu kao EAPAP, također smatra koncepte sindroma otuđenja od roditelja i roditeljskog otuđenja neprikladnima za upotrebu u psihoterapijskom radu. “EAP procjenjuje da postoji visoki rizik i potencijal da se koncepti sindroma otuđenja od roditelja i roditeljskog otuđenja koriste na način koji omogućava da nasilje nad djecom i njihovim majkama ostane neotkriveno i/ili osporavano jer zanemaruje bitne aspekte dobrobiti djece i rodno utemeljenu prirodu obiteljskog nasilja. U slučajevima navoda o zlostavljanju djece u situaciji razvoda ili odluke o povjeravanju djeteta na čuvanje i odgoj jedna od glavnih pretpostavki koncepta sindroma otuđenja od roditelja i roditeljskog otuđenja jest da su navodi djeteta ili roditelja neistiniti. Sam koncept može omogućiti i/ili uzrokovati daljnju viktimizaciju i patologizaciju djece i drugih žrtava obiteljskog nasilja.

Osim toga, ni jedan od ova dva pojma nije uključen u međunarodnu klasifikaciju mentalnih poremećaja (DSM i ICD) pa stoga psihoterapeuti ne bi trebali koristiti ove pojmove kao dijagnostičke kategorije. EAP smatra da svi europski psihoterapeuti moraju vrlo ozbiljno shvatiti i uzeti u obzir prijavu svakog nasilja u obitelji u slučajevima razvoda braka i skrbi nad djecom. Psihoterapeuti moraju uočiti razliku između konfliktnog razvoda/razdvajanja i razvoda/razdvajanja u kojemu postoji obiteljsko nasilje kako bi u skladu s tim mogli prilagoditi i psihoterapijske intervencije. To zahtijeva fokusiranje i odlučivanje o pojedinačnom slučaju i međusobno razumijevanje te suradnju svih psihosocijalnih i pravnih profesija, u skladu s

univerzalnim standardima koji se odnose na domaće i međunarodne pravne dokumente koji se tiču zaštite najboljeg interesa djeteta i zaštite žrtava nasilja u obitelji.”

Praksa hrvatskih praktičara “otuđenja”

Dok u slučajevima seksualnog zlostavljanja djece stručnjaci, pogotovo G. Buljan Flander, javno govore da djeca nikada na lažu i da im je najvažnije vjerovati, u slučajevima “otuđenja” ili emocionalnog zlostavljanja, opet praktičari “otuđenja”, pa i G. Buljan Flander, tvrde da djeca u pravilu lažu, pa i o tome da su seksualno zlostavljana. I to pod utjecajem i manipulacijom “otuđujućeg” roditelja. Taj voluntarizam u odnosu prema dječjim pravima i Konvenciji o pravima djeteta najpreciznije opisuje moć koju stručnjaci/praktičari “otuđenja” uzimaju sebi. Jer kao što piše u 17. točki “28 istina struke” o “otuđenju”, cit: “Ono što dijete kaže, ne predstavlja nužno autentičnu volju i želju djeteta, što može procijeniti posebno educirani stručnjak mentalnog zdravlja u slučaju potrebe.”

Dok u slučajevima seksualnog zlostavljanja djece stručnjaci, pogotovo G. Buljan Flander, javno govore da djeca nikada na lažu i da im je najvažnije vjerovati, u slučajevima “otuđenja” ili emocionalnog zlostavljanja, opet praktičari “otuđenja”, pa i G. Buljan Flander, tvrde da djeca u pravilu lažu, pa i o tome da su seksualno zlostavljana

Drugim riječima, u temelju “otuđenja” je neupitno povjerenje u stručnjaka za “otuđenje”. Roditelji su toksični, a stručnjaci su bezgrešni i trebamo ih uzimati zdravo za gotovo. Kakve posljedice za djecu i psihičko zdravlje djece ima to što prijavljuju stručnjacima seksualno i fizičko nasilje, a oni njihove tvrdnje odbacuju kao lažne?

Stav praktičara “otuđenja”, pa i Poliklinike, jest da djeca koja žive u situaciji razdvojene obitelji trebaju podršku za odnos s oba roditelja, a ne pravo biranja hoće li održavati odnose s jednim od njih. A “autentični glas djeteta” mogu prepoznati, opet, samo stručnjaci za “otuđenje”. Kao što smo prethodno dokumentirali, u cijeloj hrvatskoj psihologiji, psihijatriji i socijalnoj skrbi to su samo zaposlenici Poliklinike.

Šesta hrvatska Laura stigla je u Polikliniku s djetetom od pet i pol godina dok je trajala zabrana prilaska oca zbog bludnih radnji nad djetetom. Otac i njegova obitelj, za razliku od Laure, imaju političku, poslovnu i financijsku moć. "U čekaonici nije bilo nikoga, a čekale smo više od sat vremena. Svi su bili hladni i neuljudni i dijete je stalno htjelo otići. Onda nam javljaju da psihijatrica nema, ali da uđem razgovarati sa psihologicom i socijalnom radnicom. Dijete je ostalo samo u čekaonici. Ukratko sam opisala dugogodišnje zlostavljanje djece i mene tijekom braka i nakon rastave, te priznanje djeteta da ga je otac, u više navrata, seksualno zlostavljao tijekom vikenda. Psihologica se obrušila na mene kada sam joj rekla da sam mazala kremom dijete koje je peklo spolovilo kada bi se vratilo s vikenda s ocem, ali da tada nisam ni pomislila zbog čega se to crvenilo javlja. Drsko me pitala da kako to da ja smijem dirati dijete, a otac ne smije. I što je čudno u tome da otac dira dijete po spolovilu? Nisam ništa uspjela objasniti, osjećala sam se poniženo i bespomoćno. Onda je ušlo dijete koje je unutra bilo desetak minuta. I reklo mi je poslije da ne želi više razgovarati s tim tetama. Kada smo sljedeći put došle na dogovoreni razgovor sa psihijatricom, u čekaonici su u ugodnom razgovoru bili ravnateljica Buljan Flander, otac i njegovi roditelji. Rekli su nam da je to normalna procedura. Razgovor djeteta sa psihijatricom je trajao desetak minuta. Zaključili su da nema potrebe za vještačenjem djeteta i napisali mišljenje da sam ja majka koja otuđuje dijete od oca. A da dijete izmišlja da ga je otac seksualno zlostavljao."

Pune dvije godine šesta hrvatska Laura živi u strahu da će joj dijete biti oduzeto. Poliklinika i otac na sudu tvrde da dijete i ona lažu, te da sud dijete treba zaštititi od "manipulativnih postupaka majke usmjerenih na eliminaciju oca iz života djeteta". Hrvatska Laura je bespomoćna. Otac i njegova obitelj su, za razliku od nje, društveno afirmirani u našem društvu.

"Otudjenje" se temelji na subjektivnom mišljenju

"Otudjenje od roditelja" o kojem educiraju Woodalovi, s njihovim protokolima i radnim okvirima koje su razvili u svojoj privatnoj ambulanti, doktrina je u koju možeš i ne moraš vjerovati. Na svjetskoj razini ne postoji konsenzus znanstvenika, kao ni standardi za procjenu "otudjenja". To znači da u svijetu, na temelju studija, ispitivanja i znanstvenih istraživanja, nije izrađen instrumentarij za utvrđivanje "otudjenja" po svim psihometrijskim pravilima. To znači da nema temeljnog uvjeta za objektivno postavljanje "dijagnoze" – one se postavljaju subjektivno i iskustveno. Sve to, nadalje, znači da "otudjenje" ovisi o osobi i svjetonazoru stručnjaka. A to pak znači da je sve oko "otudjenja" prepušteno slobodnoj volji "stručnjaka" i našem povjerenju u "stručnjaka". To znači da je jedino objektivno u "otudjenju" – golema mogućnost da isti slučaj, isto dijete, različiti stručnjaci različito procijene. A sve to je dušu dalo za zloupotrebu dječjih prava, za sve vrste manipulacije i korupcije. Zbog toga je primjena "otudjenja od roditelja" opasna za cijelo društvo.

Woodalovi primjerice u *Razumijevanju otuđenja od roditelja* pišu da stručnjak za otuđenje mora biti iskusan, čvrst i energičan terapeut.

U Poliklinici su praktičarke "otuđenja" psihologinje koje ne ispunjavaju te preduvjete. Sve te ekstenzije ravnateljice Poliklinike koje donose mišljenje i nalaze o djeci nemaju ni radno ni profesionalno iskustvo izvan Poliklinike. Pored privatnog obrta GBF Educa, ravnateljica Poliklinike G. Buljan Flander na svojoj kućnoj adresi 2019. registrira i Društvo za mentalno zdravlje i prava djeteta.

Kult ličnosti u Poliklinici

U javnosti je zahvaljujući kultu ličnosti koji njeguje ravnateljica Poliklinike stvoren pogrešan dojam da djeca preko uputnice dolaze na dijagnostiku ili na psihoterapiju kod Gordane Buljan Flander. Ona se, prema svjedočenju hrvatskih Laura, upoznaje samo s djecom i roditeljima koji su joj posebno značajni. S obzirom na svoje brojne dodatne obaveze, za psihoterapiju G. Buljan Flander teško da može imati puno vremena. Redoviti je profesor na Hrvatskim studijima u Zagrebu od 2016. godine. Prethodna znanstveno-nastavna zvanja je stekla na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Osijeku.

*Svi monopoli u društvu su loši,
 “a oni u zaštiti djece su posebno
 loši. Činjenica da je Poliklinika
 jedina ustanova u Hrvatskoj
 specijalizirana za psihičko
 zdravlje traumatizirane djece
 problem je ove države,
 županija i gradova, a ne
 ravnateljice Gordane Buljan
 Flander*

Danas je, pored tih fakulteta, mentorica u Zagrebu i na Stomatološkom fakultetu, Pravnom fakultetu, Učiteljskom fakultetu i Filozofskom fakultetu, a u Sarajevu na Fakultetu zdravstvenih nauka. Predaje i na Veleučilištu *Baltazar* u Zaprešiću, Sveučilištu u Dubrovniku, predavač je i predsjednica Akademskog savjeta privatne Visoke škole za komunikacijski menadžment *Edward Bernays* u Zagrebu. Akademski savjet kojim G. Buljan Flander predsjeda čine direktori vodećih hrvatskih medija i marketinških agencija. Nadalje, G. Buljan Flander je i stalni sudski vještak i mentor pri Županijskom sudu u Zagrebu, edukator o "otuđenju od

roditelja”, ali i o drugim temama iz područja zaštite djece u Hrvatskoj i regiji, konzultant UNICEF-a za Hrvatsku, Srbiju i Crnu Goru. Radi i za edukacijski centar BHIDAP u Sarajevu koji je otvoren 2014., a 2018. “uz nesebičnu podršku ravnateljice Poliklinike” otvara prvi u BiH Interdisciplinarni terapijski centar za zaštitu djece, mladih i obitelji. Voditeljica je znanstvenih i stručnih programa Udruge *Hrabri telefon*, vlasnica privatnog obrta GBF Educa za poslovne usluge, edukacije, seminare, treninge, coaching. Samo tijekom pandemijske 2020. ravnateljica G. Buljan Flander održala je na desetke edukacija i o “otuđenju” putem zooma, što je objavljeno i u službenom glasniku – web-stranici Poliklinike.

Svi monopoli u društvu su loši, a oni u zaštiti djece su posebno loši. Činjenica da je Poliklinika jedina ustanova u Hrvatskoj specijalizirana za psihičko zdravlje traumatizirane djece problem je ove države, županija i gradova, a ne ravnateljice Gordane Buljan Flander. No, činjenica je da je u ovom trenutku Poliklinika jedina ustanova koju sustav prepoznaje kao relevantnu ustanovu za probleme zlostavljane djece i djece u konfliktnim razvodima, a da je baš ona uvela u primjenu “otuđenje od roditelja”, opasna je za sve – muškarce, žene, djecu.

U idućem nastavku, 28. srpnja: Zašto su mediji produžena ruka stručnjaka za zaštitu djece? Kako to da i danas traje zavjet šutnje o “slučaju pravobraniteljica” i Udruge Hrabri telefon iz 2005. godine?

Serijal tekstova “Sustav za zaštitu ili za zlostavljanje djece?” napisan je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem provedenog Javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama.

Sustav za zaštitu ili za zlostavljanje djece? (1)

Sustav za zaštitu ili za zlostavljanje djece? (2)

djeca posvojenje

Jelena Jindra

POVEZANI ČLANCI

RAFAEL KREŠIĆ

“Nemjerljiva šteta časti i ugledu”

23. RUJNA 2021.